

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล

(Individual Study)

เรื่องความเข้าใจการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย

ของประชาชนชาวไทย

จัดทำโดย ดร.สิทธิพร ประวัตรุ่งเรือง

รหัส ๔๓๐๑๕๖

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม  
หลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๑

วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

เรื่องความเข้าใจการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย  
ของประชาชนชาวไทย

จัดทำโดย ดร.สิทธิพร ประวัตรุ่งเรือง

รหัส ๔๓๐๑๕๖

หลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๑

วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนุญ

รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

## ความเข้าใจการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนชาวไทย

ประชาธิปไตยของประเทศไทยมีวิวัฒนาการมาแล้วนับตั้งแต่เมื่อได้มีการยึดอำนาจโดยคณะราษฎรเพื่อทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 หากนับตั้งแต่ระยะเวลาดังกล่าวจนถึงปัจจุบันประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นเวลากว่า 80 ปี โดยนับตั้งแต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองและประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรกเป็นต้นมา มีการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยระดับประเทศมาแล้วรวมทั้งสิ้น 25 ครั้ง การเลือกตั้งถือว่าเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าอำนาจอธิปไตยนั้นเป็นของประชาชนและประชาชนใช้อำนาจนั้นผ่านการเลือกตั้ง ดังนั้นการเลือกตั้งโดยหลักการถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ขาดไม่ได้ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนของประเทศไทยดังกล่าวเป็นการเลือกตั้งโดยตรง (Direct Election) ซึ่งวิธีนี้ประชาชนจะเป็นผู้กำหนดผู้แทนของตนด้วยการออกเสียงลงคะแนนเลือกผู้ที่จะมาทำหน้าที่เป็นผู้แทนของตนเองโดยตรง

แม้การเลือกตั้งจะถือเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งของความเป็นประชาธิปไตย อันเป็นการแสดงออกของประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อควบคุมบุคคลผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นผู้แทน แต่หากพิจารณาถึงสภาพธรรมชาติทางการเมืองของไทย ประชาชนชาวไทยในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยยังคงมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนบางประการเกี่ยวกับความหมาย และความสำคัญของการเลือกตั้ง กล่าวคือ โดยทั่วไปประชาชนทั้งหลายของประเทศส่วนใหญ่มิใช่บุคคลที่เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจถึงความหมายและความสำคัญของการเลือกตั้งมาแต่กำเนิด แม้ตามทฤษฎีของการเลือกตั้งที่พร่ำสอนกันมาแต่อดีตเพื่อสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนทั่วไปว่า หรือแนวคิดของการเลือกตั้งแบ่งออกเป็นสองแนวความคิดได้แก่

### 1.1 แนวความคิดว่าการเลือกตั้งเป็นเรื่องของสิทธิ โดยถือว่าประชาชนเป็นเจ้าของ

อำนาจอธิปไตย และมีสิทธิในการเลือกตั้งเพื่อเลือกผู้ที่ตนไว้วางใจในการเป็นผู้แทนทำหน้าที่ปกครองและบริหารบ้านเมืองแทนตน ซึ่งสิทธิเลือกตั้งตามแนวความคิดดังกล่าวนี้ถือเป็นสิทธิเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล การที่จะไปใช้สิทธิหรือไม่เป็นเรื่องส่วนบุคคล

1.2 แนวความคิดว่าการเลือกตั้งเป็นเรื่องของหน้าที่ โดยถือว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนโดยส่วนรวมซึ่ง ณ ที่นี้ได้แก่รัฐหรือประเทศ ผู้ที่มีส่วนร่วมในการใช้อำนาจอธิปไตยจึงต้องมีหน้าที่

การสร้างความสำเร็จแก่ประชาชนทั่วไปโดยยึดถือความหมายของการเลือกตั้งตามแนวความคิดทั้ง 2 ดังกล่าว ซึ่งในแง่ของผู้เขียนเห็นว่า เป็นการมองในด้านของการสร้างความเข้าใจของความหมายของการเลือกตั้งโดยยึดแนวคิดทฤษฎีเป็นหลัก แล้วนำทฤษฎีหรือแนวความคิดนั้นถ่ายทอดสู่ประชาชน ซึ่งส่งผลให้ประชาชนในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคลโดยทั่วไปไม่สามารถเข้าใจความหมายและความสำคัญของการเลือกตั้งได้อย่างถูกต้อง เป็นเหตุให้การสร้างความเข้มแข็งทางด้านประชาธิปไตยของประเทศไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง โดยเฉพาะในปัจจุบันสิ่งที่เป็อุปสรรคต่อการสร้างความเข้าใจถึงความหมายและความสำคัญของการเลือกตั้งที่หลายฝ่ายมองข้าม แต่ในความเป็นจริงสังเกตได้ง่าย เพียงแต่ฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่มีความเอาใจใส่อย่างแท้จริง โดยเฉพาะภาครัฐบาลและมองข้ามถึงข้อบกพร่องในการสร้างความเข้าใจทางด้านประชาธิปไตย โดยเฉพาะความหมายและความสำคัญของการเลือกตั้งได้แก่

#### ก. การชี้แจงความหมายของการเลือกตั้งตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ

การสร้างความสำเร็จที่คลาดเคลื่อนทางด้านความหมายและความสำคัญของการเลือกตั้ง ที่ปรากฏในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญไทยทั้งอดีตหลายฉบับ และรวมทั้งปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งหากพิจารณาถึงบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 อันเป็นฉบับปัจจุบัน ในหมวดที่ 4 ว่าด้วย “หน้าที่ของปวงชนชาวไทย” มาตรา 72 ที่บัญญัติว่า “บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง” ตามบทบัญญัติดังกล่าวเมื่อได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งถือว่าเป็นกฎหมาย และเมื่อถือเป็นกฎหมายแล้ว ประชาชนย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ในการที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย แต่รัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บัญญัติไว้ชัดเจนเกี่ยวกับการ

เลือกตั้งดังกล่าวว่า “บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง” หากพิจารณาจากเนื้อความตามบทบัญญัติดังกล่าวมีลักษณะค่อนข้างที่จะแปลความได้หลายนัยหากยึดถือตามความเข้าใจของปวงชนทั่วไป การเลือกตั้งเป็นทั้งสิทธิ และในอีกด้านหนึ่งเป็นทั้งหน้าที่ การบัญญัติกฎหมายในลักษณะดังกล่าว ย่อมถือว่าเป็นการชี้นำประชาชน โดยปริยายแล้วว่าการเลือกตั้งเป็นได้ทั้งสิทธิและและในขณะเดียวกันก็เป็นทั้งหน้าที่ของประชาชนด้วยเช่นกัน ซึ่งถือว่าเป็นการจำกัดหรือสร้างความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับความหมายของการเลือกตั้งว่ามีอยู่เพียง 2 กรณีเท่านั้น

#### ข. การชี้นำในการสร้างความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในด้านการรณรงค์การเลือกตั้งของ ภาครัฐ

ในกรณีดังกล่าวนี้ จะสังเกตได้ว่าในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นหรือการเลือกตั้งในระดับประเทศ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งต่างพยายามในการที่จะเชิญชวนให้ประชาชนออกมาลงคะแนนเลือกบุคคลที่อาสาสมัครมาทำหน้าที่เป็นผู้แทนของประชาชนให้ได้มากที่สุด ซึ่งวิธีการชักชวนมักปรากฏตามสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นป้ายที่ติดในที่สาธารณะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ แผ่นพับ หรือโบปลิว ตลอดจนสื่อโทรทัศน์ วิทยุ ต่างประชาสัมพันธ์ไปในแนวทางเดียวกันในการชักชวนในทำนองให้ประชาชนทุกคน ไปใช้ “สิทธิเลือกตั้ง” ซึ่งถือเป็นการชี้นำในการสร้างความเข้าใจทางด้านความสำคัญของการเลือกตั้งว่าเป็นเพียงแก่สิทธิของประชาชน

#### ค. การสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชนทางด้านประชาธิปไตยต่ำ

สาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ประชาชนเข้าใจความหมายและความสำคัญของการเลือกตั้งคลาดเคลื่อน ได้แก่ประชาชนไม่ได้รับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ รวมถึงความสำคัญของประชาธิปไตย โดยเฉพาะความเข้าใจในด้านการเลือกตั้งจากภาครัฐอย่างจริงจัง ทั้งนี้หากพิจารณาถึงผลสำรวจในการวัดความเข้าใจทางด้านประชาธิปไตยของชุมชน ซึ่งทำการสำรวจโดยสถาบันพระปกเกล้า ช่วงระยะเวลาการเก็บข้อมูล ตั้งแต่เดือนมีนาคม – เมษายน 2549 โดยกลุ่มตัวอย่างในการสำรวจ ประกอบด้วย แกนนำชุมชน ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และแกนนำชุมชน รวมถึงกลุ่มประชาชนทั่วไปที่มีสิทธิเลือกตั้งทุกระดับ

ซึ่งอยู่ในจังหวัดพัทลุง รวมจำนวนทั้งสิ้น 100 คน ปรากฏผลการสำรวจดังตารางที่ปรากฏข้างท้าย  
ดังนี้

ตารางแสดงความเข้าใจประชาธิปไตยของชุมชน<sup>1</sup>

ประเด็น	ระดับความเข้าใจ				
	1	2	3	4	5
	จำนวน ร้อยละ	จำนวน ร้อยละ	จำนวน ร้อยละ	จำนวน ร้อยละ	จำนวน ร้อยละ
1. ท่านเข้าใจ “ประชาธิปไตย” ระดับใด	14	25	27	19	15
2. ท่านเข้าใจ “รัฐธรรมนูญ” ระดับใด	16	22	32	17	13
3. ท่านเข้าใจ “กฎหมายประกอบ รัฐธรรมนูญระดับใด	8	24	50	18	-
4. ท่านเข้าใจคำว่า “สิทธิปวงชนชาวไทย” ระดับใด	17	18	39	23	3
5. ท่านเข้าใจคำว่า “การมีส่วนร่วมตาม ระบอบประชาธิปไตย” ระดับใด	14	16	33	22	15
6. ท่านเข้าใจคำว่า “การเลือกตั้ง” ระดับ	14	16	21	23	16

<sup>1</sup> ที่มา สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า

ใด					
7. ท่านเข้าใจคำว่า “ประชามหมู่บ้าน” ระดับใด	16	20	35	17	12
8. ท่านเข้าใจว่า “ประชาพิจารณ์” ระดับใด	18	20	37	17	8
9. ท่านเข้าใจบทบาทหน้าที่ประชาชนตามรัฐธรรมนูญระดับใด	15	29	23	18	15
10. ท่านเข้าใจบทบาทหน้าที่กำนันผู้ใหญ่บ้าน ระดับใด	14	37	43	22	10
11. ท่านเข้าใจบทบาทหน้าที่สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลระดับใด	15	24	40	18	3
12. ท่านเข้าใจบทบาทหน้าที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลระดับใด	16	20	35	17	12
13. ท่านเข้าใจบทบาทหน้าที่กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ระดับใด	18	22	40	17	3
14. ประชาธิปไตยอยู่ระดับใดตามความเข้าใจ	15	14	37	25	9
15. ท่านเข้าใจการตรวจสอบตาม	8	20	25	18	5

รัฐธรรมนูญ					
16. ท่านเข้าใจการทำงานของ ส.ว. ส.ส. อบจ. อบต. ผอ.อบ. กำนัน ระดับใด	17	29	40	8	6

ระดับ 1 หมายถึง ไม่เข้าใจเลย ไม่รู้เรื่อง ไม่สนใจ

ระดับ 2 หมายถึง เข้าใจบ้างเล็กน้อย รู้แต่ไม่เข้าใจ สนใจบางครั้ง

ระดับ 3 หมายถึง เข้าใจ อยู่เฉยๆ สนใจ

ระดับ 4 หมายถึง เข้าใจ สนใจ ทำกิจกรรม ร่วมกิจกรรม

ระดับ 5 หมายถึง เข้าใจมาก รู้เรื่อง ทำกิจกรรม ร่วมกิจกรรม

จากตารางดังกล่าว พอที่จะสรุปผลการสำรวจความเข้าใจทางด้านประชาธิปไตยของชุมชนได้ว่า ในด้านความเข้าใจคำว่า “ประชาธิปไตย” ในประเด็นที่ 1 เห็นว่า ผู้ที่มีความเข้าใจทางด้านประชาธิปไตย ในระดับที่ 4 และที่ 5 ที่มีความเข้าใจใน สนใจ ทำกิจกรรม และร่วมกิจกรรม เมื่อรวมกันแล้วมีความเข้าใจ “ประชาธิปไตย” เพียงร้อยละ 34 เท่านั้น ซึ่งถือว่าอยู่ในสัดส่วนที่ค่อนข้างต่ำต่อความเข้าใจทางด้านประชาธิปไตยของคนในชุมชน และหากพิจารณาถึงผลสำรวจความเข้าใจของคนในชุมชนประเด็นที่ 6 เกี่ยวกับการเลือกตั้งแล้ว แปลผลได้ว่าผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจจนถึงเข้าใจมาก และสนใจ ตลอดจนเข้าร่วมในกิจการการเลือกตั้ง ในระดับที่ 4 และ ระดับที่ 5 นั้น รวมกันแล้วมีเพียงร้อยละ 39 เท่านั้น ความไม่เข้าใจประชาธิปไตยของชุมชน โดยเฉพาะความเข้าใจในด้านการเลือกตั้งซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งในอันที่จะเร่งสร้างความเข้าใจและความสำคัญของการเลือกตั้งเพื่อสร้างประชาธิปไตยของไทยให้มีความเข้มแข็ง

สาเหตุสำคัญที่ทำให้ประชาธิปไตยของไทยไม่มีความเข้มแข็งมีสาเหตุหลายประการ โดยพอจะพิจารณาได้ดังนี้

1. สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่เกิดขึ้น โดยกลุ่มบุคคลเพียงไม่กี่คน



เป็นที่ทราบกันว่า การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช เป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยเมื่อปีพ.ศ. 2475 นั้นมีเบื้องหลังมาจากกลุ่มบุคคลเพียงไม่กี่คนซึ่งเรียกว่า “คณะราษฎร” นำโดยพระยาพหลพลพยุหเสนาเข้ายึดอำนาจจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ในขณะนั้น โดยคณะราษฎรนั้นเป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับอิทธิพลมาจากการที่ได้ไปศึกษาต่างประเทศตะวันตกและรับเอาอิทธิพลในด้านการปกครองระบอบประชาธิปไตยและผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองขึ้นให้เป็นสากล ซึ่งการเปลี่ยนแปลงการปกครองดังกล่าวโดยคณะราษฎรนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่สนองความต้องการของคนเพียงไม่กี่คนเท่านั้น ความต้องการประชาธิปไตยที่แท้จริงมิได้เกิดขึ้นจากการเรียกร้องของคนในชาติที่เห็นพ้องต้องกันอย่างแท้จริงประชาชนจึงเป็นเพียงผู้ที่จะต้องมีบทบาทหน้าที่เพียงการปรับตัวตาม สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเมื่อมิได้เกิดขึ้น โดยเจตจำนงของประชาชนทั้งประเทศ ดังนั้น คุณค่ารวมทั้งความเข้าใจในความสำคัญของประชาธิปไตยจึงมีน้อย รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ แต่ผู้ร่างคือคนที่กำหนดกฎหมายสูงสุดนี้คือคนเพียงหยิบมือเดียว ประชาชนเจ้าของอำนาจไม่เคยมีส่วนในการร่วมคิด ร่วมร่าง ร่วมเห็นชอบด้วยเลย รัฐธรรมนูญลักษณะนี้จะสะท้อนความต้องการของประชาชนออกมาเป็นสัญญาประชาคมไม่ได้เลย<sup>2</sup> ซึ่งหากพิจารณาเปรียบเทียบกับประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเชื่อว่าเป็นประเทศต้นแบบของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่เป็นที่ยอมรับจากนานาชาติอารยประเทศอย่างแท้จริง เนื่องจากกระบวนการในการเรียกร้องประชาธิปไตยของชนชาวอเมริกันในขณะนั้นต้องแลกด้วยเลือดเนื้อและชีวิต เพื่อแลกกับสิทธิเสรีภาพที่ได้รับการกดขี่ข่มเหงมาอย่างยาวนานจากผู้ปกครอง ดังนั้น คำประกาศอิสรภาพของอเมริกา ถือว่า เป็นปรัชญาแห่งระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตยเป็นปรัชญาทางการปกครองที่มีการแถลงเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจนและตรงใจของมนุษย์ทุกนาม ที่สำคัญคือ หลักการแห่งคำประกาศดังกล่าวนี้ ได้เปลี่ยนมาเป็นทัศนคติที่ถือว่าเป็นหน้าที่สูงสุดของรัฐ คือการปกป้องคุ้มครองชีวิต อิสรภาพ และทรัพย์สินซึ่งพลเมืองทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับอย่างเท่าเทียมกันโดยทั่วกัน<sup>3</sup> ประวัติศาสตร์และคุณค่าของความเป็น

<sup>2</sup> บวรศักดิ์ อุวรรณโณ,กฎหมายมหาชน เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 86

<sup>3</sup> ภูริชญา วัฒนรุ่ง, ปรัชญาและพัฒนาการกฎหมายมหาชน,(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543), หน้า 215

ประชาธิปไตยจึงมีความสำคัญและได้รับการทูลถวมนวมทั้งการถ่ายทอดมายังบุคคลรุ่นต่อรุ่นจนถึงปัจจุบัน และเมื่อการเรียกร้องประชาธิปไตยเกิดขึ้นโดยเจตจำนงของคนส่วนใหญ่ ความสำนึกในความเป็นประชาธิปไตย และความเข้าใจในการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยย่อมมีสูงขึ้น

## 2. สาเหตุของการแย่งชิงอำนาจของกลุ่มผลประโยชน์การเมืองจนขาดการเสริมสร้างประชาธิปไตย

แม้การเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทยจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชเป็นระบอบประชาธิปไตยจะเป็นสิ่งที่ดี แต่วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยอำนาจทางการเมืองตกอยู่ที่บุคคลเพียงไม่กี่กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทหาร กลุ่มนายทุน กลุ่มนักการเมือง กลุ่มนักเรียนนอก และกลุ่มขุนนาง เหตุการณ์ทางการเมืองต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่เป็นเรื่องของความขัดแย้งระหว่างกันเอง และความขัดแย้งของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองต่าง ๆ ที่มีอยู่เพียงไม่กี่กลุ่มยังคงปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน โดยสามารถพิจารณาแยกความขัดแย้งต่าง ๆ ในแต่ละช่วงเวลาได้ดังนี้

ก. ในช่วงปีพ.ศ 2475 – 2500 ซึ่งจัดได้ว่าเป็นยุคของการปกครองระบอบกึ่งประชาธิปไตย

ในยุคดังกล่าว เป็นยุคของการเปลี่ยนผ่านจากการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชเป็นระบอบประชาธิปไตย เป็นช่วงของการวางรากฐานทางด้านประชาธิปไตยตามหลักสากล ในการแบ่งแยกอำนาจออกเป็นสามฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ ในยุคดังกล่าวเกิดความขัดแย้งทางการเมืองหลายครั้งหลายครา

ความขัดแย้งครั้งแรกเป็นความขัดแย้งระหว่างคณะราษฎรกับกลุ่มอำนาจเดิมโดยกลุ่มอำนาจเดิมมองว่า เจ้าโคตรเศรษฐกิจ ที่นายปรีดี พนมยงค์เสนอเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงระบอบประชาธิปไตยนั้น มีลักษณะเป็นแนวคิดสังคมนิยมคอมมิวนิสต์มากเกินไปแต่ความขัดแย้งนี้ยุติลงได้จากการที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสละพระราชสมบัติในปีพ.ศ. 2477

ความขัดแย้งที่สำคัญในครั้งที่ 2 ในยุคกึ่งประชาธิปไตยนี้เป็นความขัดแย้งระหว่างคณะราษฎรด้วยกันเอง โดยขณะนั้นมีจอมพล ป. พิบูลย์สงครามเป็นนายกรัฐมนตรี แต่จอมพล ป. ต้อง

ลาออกจากตำแหน่งเนื่องจากการมีบทบาทของขบวนการเสรีไทยที่สนับสนุนฝ่ายสัมพันธมิตรส่งผลให้นายปรีดี พนมยงค์ขึ้นมาใช้อำนาจทางการเมืองอีกครั้งหนึ่ง

ความขัดแย้งที่สำคัญในครั้งที่ 3 เกิดขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มทหารกับกลุ่มรัฐบาลพลเรือนของนายปรีดี พนมยงค์ ประกอบกับการสวรรคตของรัชกาลที่ 8 ส่งผลให้นายปรีดี ถูกโจมตีทางการเมืองว่าไม่สามารถพิทักษ์ราชบัลลังก์ไว้ได้ จนเป็นเหตุให้นายปรีดี ต้องลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในปี พ.ศ. 2489

ข. ในช่วงปี พ.ศ. 2501 – 2516 เป็นช่วงของการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบไทย

ในช่วงนี้ยังคงเกิดความขัดแย้งกันเองขึ้น โดยผู้นำของรัฐที่เป็นกลุ่มทหารด้วยการเองด้วยการทำรัฐประหารของจอมพลสฤษดิ์ ต่อรัฐบาลของจอมพลถนอม กิตติขจร ซึ่งจอมพลสฤษดิ์เห็นว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่คณะราษฎรนำมาใช้ไม่ประสบความสำเร็จเพราะสร้างปัญหาทางด้านการเมืองหลายด้าน จึงเสนอแนวคิดที่ให้รัฐบาลหรือฝ่ายบริหารมีอำนาจเหนือฝ่ายนิติบัญญัติ ต่อมาจอมพลถนอมกลับมามีอำนาจอีกครั้งหนึ่ง และได้มีการทำรัฐประหารรัฐบาลของตนเองเมื่อปีพ.ศ. 2514 เนื่องจากเกิดแรงต้านจากหลายฝ่าย ต่อมาเกิดความขัดแย้งจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งเป็นการเรียกร้องประชาธิปไตยโดยกลุ่มนักศึกษากับความไม่เห็นด้วยกับการกระทำที่ไม่ถูกต้องบางประการของรัฐบาล

ค. ในช่วงปีพ.ศ. 2516 – 2544 ยุคประชาธิปไตยแบบแบ่งปันอำนาจ

เป็นยุคที่กลุ่มธุรกิจเริ่มผันตัวเองเข้าสู่การเมืองผ่านพรรคการเมือง นักศึกษา และกรรมกรมีบทบาทในการเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างสูง องค์กรติดตามการเมืองไทยก็ยังไม่ฟื้นความวุ่นวายเนื่องจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เกิดการทำรัฐประหาร โดยคณะปฏิรูปการปกครองฯ นำโดย พลเรือเอกสงัด ชะลออยู่ และมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และรัฐบาลของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้เข้าบริหารประเทศ และในเวลาต่อมาไม่นานเกิดการแย่งชิงอำนาจของกลุ่มผู้นำทหารได้เกิดรัฐประหารรัฐบาลของนายธานินทร์ในปี พ.ศ. 2520 อีกครั้งหนึ่ง โดยมีนายเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีแทน และได้มีการจำทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นในปี 2521 รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นรัฐธรรมนูญที่ได้รับการขนานนามว่า “ประชาธิปไตยครึ่งใบ” เพราะเป็นการให้อำนาจกองทัพควบคุมการเมืองได้

ง. ช่วงปี พ.ศ. 2544 – 2549 เป็นช่วงของรัฐบาลพรรคเดียว

ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงเวลาของรัฐบาลพรรคไทยรักไทย และเป็นการสร้างประวัติศาสตร์ให้แก่วงการการเมืองไทยที่เป็นรัฐบาลที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคไทยรักไทยแต่เพียงพรรคเดียวและสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้ถึง 2 สมัย แต่ด้วยการรวมอำนาจเบ็ดเสร็จนี้เอง รัฐบาลพรรคไทยรักไทยถูกวิจารณ์ว่าครอบงำองค์กรอิสระ จึงเกิดกลุ่มต่อต้านอำนาจของรัฐบาลไทยรักไทย ที่มี พันตำรวจโท ดร.ทักษิณเป็นนายกรัฐมนตรีในขณะนั้นและเกิดความขัดแย้งจนเกิดความชอบธรรมที่กลุ่มผู้นำนายทหารที่จะกระทำการรัฐประหารยึดอำนาจ

จากการที่ประเทศแม้จะเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยแล้วก็ตามแต่เนื่องจากความไม่สงบทางการเมืองในประเทศไทยเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงต่างๆ กิจกรรมทางการเมืองของประเทศไทยภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองมุ่งแต่การรักษาฐานอำนาจและการแย่งอำนาจกิจกรรมในการพัฒนาและเสริมสร้างประชาธิปไตยจึงไม่ได้รับการใส่ใจจากรัฐบาลเท่าที่ควร อันเป็นเหตุให้ภาคประชาชนซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างประชาธิปไตยให้มีความเข้มแข็งกลับถูกละเลยโดยเฉพาะเยาวชนไทยที่ต้องเติบโตเป็นนักประชาธิปไตยต่อไปในอนาคต

จากสาเหตุของปัญหาดังกล่าวในทัศนะของผู้เขียนเห็นว่ามีความจำเป็นในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านประชาธิปไตยโดยมุ่งเน้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการเลือกตั้งดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมความเข้าใจให้แก่ประชาชนโดยให้ประชาชนในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยและเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยผ่านการเลือกตั้ง โดยการสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนทั่วไปอย่างกว้างขวางและทั่วถึงว่า การเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยนั้นโดยพื้นฐานแนวคิดที่แท้จริงแล้วมิใช่เป็นแต่เพียงสิทธิหรือหน้าที่ประการใดประการหนึ่งหรือทั้งสองประการแต่อย่างใด แต่มุ่งเน้นเสริมสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนให้เห็นว่า การเลือกตั้งนั้นเป็นการแสดงออกซึ่งการใช้อำนาจของตนอันเป็นอำนาจส่วนบุคคลและมีอยู่ในทุกคน

การเลือกตั้งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของระบอบประชาธิปไตย การที่ประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งไม่ได้หมายความว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยสมบูรณ์แล้ว ประชาชนยังคงมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นอื่นๆ และตรวจสอบการทำงานของคณะผู้บริหารประเทศให้เป็นไปด้วยความโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล และรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นสำคัญ

2. การสร้างประชาธิปไตยให้มีความเข้มแข็ง มีความถูกต้องตามหลักการที่ควรเป็น สามารถทำโดยการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ หลักการ แนวคิด การปกครองระบอบประชาธิปไตย รวมถึงการเลือกตั้งซึ่งเป็นหัวใจของประชาธิปไตย ผ่านการศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ทั้งนี้ เพราะประชาธิปไตยเริ่มต้นที่ปัญญาของผู้ลงคะแนนเสียงไม่ว่าปัญญานั้นจะได้อะไร ผู้ลงคะแนนเสียงจะต้องเข้าใจถึงความมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างไร บ้างภายใต้ระบอบประชาธิปไตย<sup>4</sup> การเสริมสร้างปัญญาทางด้านประชาธิปไตยและมีสำนึกต่อความรับผิดชอบต่อสังคม จึงสมควรปลูกฝังและเสริมสร้างที่เยาวชนทั้งหลายในทุกๆ ระดับ ซึ่งถือว่าเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต เพราะปัจจุบันหลักสูตรการศึกษาทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ไม่ปรากฏวิชาที่ว่าด้วยเนื้อหาสาระทางด้านประชาธิปไตยเต็มรูปแบบในลักษณะที่เป็นวิชาหนึ่งในหลักสูตรอย่างแท้จริง แต่กระบวนการปลูกฝังประชาธิปไตยของไทยซึ่งหากประสงค์จะให้มีความเข้มแข็งที่แท้จริงจึงควรเริ่มที่เยาวชน และควรบรรจุเป็นรายวิชาในหลักสูตรอย่างจริงจัง รวมทั้งมีการสอดแทรกความรู้ด้านประชาธิปไตยในรายวิชาต่างๆ และการจัดให้กิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ระบอบประชาธิปไตยในสถานศึกษาด้วย

<sup>4</sup> ประชาธิปไตยที่ยั่งยืน, การบรรยายสาธารณะ อานันท์ ปันยารชุน, 24 มิถุนายน 2551 กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม

## บรรณานุกรม

### หนังสือ

คะนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ. แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ตาม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 : ปัญหา อุปสรรค และทางออก.

พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ธรรมดาเพลส, 2545

คามธรรม จินากุล และคณะ. กระบวนการเรียนรู้และพัฒนาประชาธิปไตยของชุมชน.

พิมพ์ครั้งที่ 1 นนทบุรี : สำนักพิมพ์ธรรมดาเพลส, 2552

ภุริชญา วัฒนรุ่ง. **ปรัชญาและพัฒนาการกฎหมายมหาชน**. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. **กฎหมายมหาชนเล่ม 2 : วิวัฒนาการของปรัชญาและลักษณะของกฎหมายมหาชนยุคต่างๆ.**

พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548

วิบูลย์ แซ่มชื่น. **ทางออกประเทศไทย ต้องปฏิวัติประชาธิปไตย**. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์ ส.เอเชียเพรส (1989), 2554

วิสุทธิ โปธิแทน. **อะไรนะ...ประชาธิปไตย ?**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538

วิเวก หนูมาก และคณะ. **การศึกษาความเข้าใจประชาธิปไตยของคนในชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 1.

นนทบุรี: สำนักพิมพ์ธรรมดาเพลส, 2552

สุจิต บุญบงการ. **การพัฒนาการเมืองของไทย : ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหาร สถาบันการเมือง และ**

**การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542

สถาบันพระปกเกล้า. **ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์สถาบันพระปกเกล้า, 2549

สถาบันพระปกเกล้า. แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร:  
สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2550

สถาบันพระปกเกล้า. การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย. พิมพ์ครั้งที่ 1. สำนักพิมพ์  
คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2551

สิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ

ประชาธิปไตย [Online]. Available [URL:http://th. Wikipedia.org/wiki](http://th.wikipedia.org/wiki), 2556 (พฤษภาคม, 26).

รัฐประหารกับประชาธิปไตยไทย [Online]. Available URL:

<http://nidambe11.net/ekonomiz/2007q2/2007april06p5.htm>, 2556 (พฤษภาคม, 26).

ประชาธิปไตยในประเทศไทยกับ ประชาธิปไตยแบบต่างๆ ในโลก [Online]. Available URL:

<http://talk.mthai.com/topic/100499>, 2556 (พฤษภาคม, 25).

ประชาธิปไตยที่ยั่งยืน คำแปลการบรรยายสาธารณะ คุณอนันต์ ปันยารชุน ณ กรุงบรัสเซลส์  
เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2551.